

Utbildning, vetenskap, kultur och
kommunikation bygger fred

Svenska Uneskorådets nyhetsbrev

Juni 2025

Detta får du bland annat läsa om i vårens sista nyhetsbrev

Unescos Världsmminnesprogram har utökats med två svenska arkiv som bär på viktiga delar av vår historia. Det handlar om Ravensbrückarkivet i Lund och Karl Tiréns jojkarkiv.

Medie- och informationskunnighet är i fokus i Uzbekistan, där Maarit Jaakkola vid Nordicom i Göteborg berättar i en intervju om det pågående arbetet i landet.

Representanter för Unesco var nyligen på besök i Stockholm. Samtalen kretsade kring samarbete, utbildning, yttrandefrihet och det fortsatta stödet till Ukraina – prioriterade frågor där Sverige och Unesco har ett nära och aktivt samarbete.

Världsdagen för pressfrihet, den 3 maj, uppmärksammades genom ett panelsamtal i serien "*Samtal pågår*". Där diskuterades de utmaningar som klimatjournalister och forskare möter i form av hat och hot – ett växande problem för press- och yttrandefrihet.

Missa heller inte **boktipsen** från paneldeltagarna i "Samtal pågår" - som i maj handlade om klimat och pressfrihet. Läsning för lata sommardagar!

Glad sommar önskar Svenska Uneskorådet!

Längst bak: Richard Sannerholm och Fredrik Hemmensjö. Från Vänster: Helena Björck, Jonas Ohlsson, Maria Wilenius, Lena Sommestad, Eric Fugeläng, Thérèse Amnéus, Marie-Louise Hänel Sandström, Ellinor Hellberg, Ulrica Källén.

Svenska Unescorådet på besök i Skåne

Den 15-16 maj gick Svenska Unescorådets mötesinternat av stapeln. Denna gång besöktes Lund och Malmö där rådet inledde skånevistelsen med ett möte på Raoul Wallenberg Institute.

Raoul Wallenberg Institute kombinerar forskning inom mänskliga rättigheter med engagemang med lokala partners, runt om i världen. Bland annat har RWI ingått i ett nytt avtal med Sida där man genom svenskt stöd kommer samarbeta med ukrainska myndigheter, civilsamhälle och rättsväsende för att stärka skyddet av mänskliga rättigheter under landets återuppbyggnad och väg mot EU-medlemskap.

På Lunds universitetsbibliotek finns det nyligen utnämnda världsminnet Ravensbrückarkivet. Där hölls en föredragning om arkivet, som är en omfattande och digitaliserad resurs för forskning i hela världen. Här återfinns överlevares egna vittnesmål.

Kandiderande biosfärområdet Storkriket besöktes som en avslutning på internatets första dag. I Storkriket guidades rådsledamöterna, politiker och tjänstemän på kommunen samt en representant för Lunds littarturstadskandidatur i biosfärkommunerna Eslöv, Sjöbo och Lund med spännande information om områdets artrikedom och särskilda karaktär. I höst väntas besked om Storkriket blir upptaget som ett Unesco biosfärområde.

Dawit Isaak-biblioteket i Malmö besöktes under fredagen. Rådet visades runt i de nya lokalerna i Hyllie och informerades om initiativen "[Banned Books Week](#)" och "[Dawit Isaak Database of Censorship](#)". Dawit Issak-biblioteket fick år 2023 motta Svenska Unescopriset för sin verksamhet med att samla in och tillgängliggöra förbjuden litteratur från hela världen.

Rådet träffade även nya ordförande för **Föreningen för lokal Unesco-samverkan i Sverige** ([LUCS](#)), Amani Loubani. LUCS arbetar för att skapa hållbara platser som präglas av social jämlikhet, lika rättigheter och skyldigheter för alla. LUCS metod går

Unescorådet har ett mötesinternat per år, då rådsledamöterna även får möta olika delar av den Unesco-kopplade verksamhet som finns i Sverige. Det samlade intrycket är att vi har många starka aktörer som arbetar med fredsbyggande på olika sätt och som betyder mycket för det multilaterala samarbetet.

Our Rights, Our Lives, Our Future (O3)

Just nu deltar Unescorådet i en kommunikationssatsning för att öka kunskapen om de stora behoven av undervisning i sexuell och reproduktiv hälsa i Afrika.

O3-programmet når ungdomar både i och utanför skolan med omfattande sexualundervisning (CSE) liksom kunskap om hälsa och jämställdhet och bidrar till deras förmåga att fatta informerade beslut om sin egen framtid.

Sedan starten 2018 har programmet nått ut till över 60 miljoner unga i 35 olika länder. Över 500 000 lärare har utbildats för att kunna ge rätt stöd till ungdomar i och utanför skolan i dessa viktiga frågor.

Programmet bidrar till att minska oönskade graviditeter, stoppa könsbaserat våld och förebygga hiv. Samtidigt byggs trygga skolmiljöer där alla unga får möjlighet att utvecklas.

Sverige kommer genom Sida investera 430 miljoner kronor i O3-programmet fram till 2027. Detta är ett program som gör skillnad i ungdomars liv och som bidrar till fattigdomsbekämpning, trygghet och ett hälsosammare samhälle.

Möt några av ungdomarna som tagit del av programmet och följ arbetet med "Our lives, Our rights, Our future" på Svenska Unescorådets [LinkedIn](#) och [Instagram](#)

Att bygga broar för medie- och informationskunnighet i Uzbekistan

Maarit Jaakkola, vice ordförande i Nordicom, har anlitats som internationell expert hos Unescokontoret i Uzbekistan. Hon ska ta fram ett förslag på en nationell strategi för medie- och informationskunnighet (MIK).

Maarit Jakkola, foto: Nordicom

- Under våren har jag arbetat med att kartlägga MIK-aktörer i landet för att få en djupare förståelse för de strukturer där MIK-strategin ska implementeras, berättar Maarit Jaakkola. Arbetet har inkluderat konsultationer med allt från skolväsendet och offentliga förvaltningar till bibliotek och traditionella mahalla-klanorganisationer, berättar Maarit Jaakkola.

Faktaruta: mahalla-systemet

En mahalla är ett bostadsområde med runt 3 000–5 000 invånare. Varje mahalla har en statligt avlönad ordförande som sköter administrationen, med hjälp av ett nätverk av assistenter och uppgiftslämnare. Mahallan spelar en stor roll i människors vardag. Informationen flödar både formellt och informellt inom området och vidare upp i systemet. Mahallasystemet har en praktisk funktion i samhället – men används också av staten för att övervaka invånarna, till exempel vid flytt eller resor utomlands.

Vad fick du för uppfattning om Uzbekistan och landets arbete med medie- och informationskunnighet när du var där?

- Yttrandefriheten är fortfarande något nytt och skört i landet – många är försiktiga, osäkra på vad man faktiskt får säga och var gränsen går. Den tekniska utrustningen håller hög klass i vissa organisationer i huvudstaden, men skillnaderna mellan stad och landsbygd är påtagliga. Samtidigt har akademiker i landet, som följer den internationella utvecklingen, börjat uppmärksamma behovet av MIK, något jag följt genom en systematisk översikt av den forskning som publicerats. Centralasien är ett område som ofta hamnar i skymundan – också på den akademiska kartan, där internationella jämförelser av mediesystem och journalistiska kulturer sällan inkluderar länderna i de så kallade "Stanerna", säger Maarit Jaakkola.

transparens

Utmaningarna är många. När Maarit Jaakkola höll en workshop för de 50 mest centrala MIK-aktörerna i Tashkent framkom att desinformation, religiös polarisering och korruption är stora hinder för ett öppet offentligt samtal.

- Att få tag på tillförlitlig information, statistik och faktabaserade översikter känns särskilt svårt i ett land där transparens fortfarande är under utveckling. Även nyhetsmedier och så kallade självständiga bloggare eller amatörbloggare behöver stöd för att utveckla mer transparenta arbetsmetoder – något som kan bidra till att stärka publikens förtroende.

Deltagare på workshop i Uzbekistan. Foto: Maarit Jaakkola.

Att förändra ett samhälle tar tid, men Jaakkola menar att det går att komma långt med en gemensam vision, ökad förståelse för MIK och konkreta exempel som ger lokala aktörer mod att ta egna initiativ. En vanlig utmaning är att olika enheter arbetar parallellt utan insyn i varandras arbete – här krävs bättre samordning och samarbete.

- Hoppet finns i den unga generationen, men även i ett ökat intergenerationellt lärande. Unga har fått resa, utbilda sig utomlands och formats i en annan verklighet än äldre generationer som levde under Sovjettiden, menar Maarit Jaakkola.

Deltagare med diplom. Maarit Jakkola i mitten i blå klänning och svart kavaj.

Unescos roll - och lärdomar för andra länder

Det arbete som görs i Uzbekistan kan få återverkningar i hela regionen. En kultursensitiv strategi som bygger på lokala styrkor och värderingar kan enligt Jaakkola inspirera även grannländerna. Men det låter enklare än vad det är.

- Man kan inte importera en modell utifrån och tillämpa den som sådan, utan den behöver anpassas till de lokala villkoren, med en förståelse för de särdrag som behöver lyftas i just det landet, säger Maarit Jaakkola.

Hur kan MIK stärka demokratiska institutioner och hjälpa medborgare att generellt fatta bättre beslut i digitala sammanhang?

kulturella system som är omkring oss, med oss. Vi behöver förstå att alla svenska medborgare inte följer samma mall, utan det finns olika kulturella uppfattningar och värderingar som utgör grunden för det pedagogiska arbetet med MIK.

Ett globalt ramverk – men lokal dialog avgör

Maarit Jaakkola är som enda nordisk medborgare en av medförfattarna till Unescos globala MIK-läroplan och hon lyfter fram ramverkets betydelse som stöd för demokratibyggnadsarbete.

- Unesco arbetar som en brobyggare mellan kontinenter och målgrupper, och skapar verktyg som formar en samsyn kring MIK. I mitt arbete som ordförande för Unescos MIK-forskarnätverk och representant i ett annat MIK-nätverk som heter [UNESCO MIL Alliance](#) ser jag hela tiden hur viktigt det informations- och erfarenhetsutbyte som Unesco möjliggör är.

Men i slutändan är det ändå inte dokumenten eller verktyg som gör skillnaden.

- Det är alltid människorna och dialogen mellan dem som avgör vad som lyckas och vad som inte gör det, avslutar Maarit Jaakkola.

Uzbekistan. Foto: Maarit Jaakkola.

Mer information: MIK-arbetet är en del av ett utvecklingsprogram, finansierat av Swiss Development Cooperation (SDC), som syftar till att stärka både medborgare och institutioner i Uzbekistan genom förbättrad tillgång till information, ökad ansvarsskyldighet och ökad mediekompetens.

Unesco på besök i Stockholm

Unesco, Unescorådet och riksdagsledamöter möts i Riksdagshuset. Foto. Jennifer Garpvall.

Den 21 maj stod Sverige värd för ett besök från Unesco. Syftet med Sverigebesöket var att diskutera samarbetet mellan Unesco och Sverige, prioriterade frågor och hur samarbetet kan förbättras och effektiviseras. På agendan stod främst utbildning, kommunikation- och information samt Ukraina – tre områden som är prioriterade i Unesco och Sverige.

Dagen inleddes med ett besök i riksdagen för möte med företrädare för utbildningsutskottet och kulturutskottet och fortsatte därefter i Regeringskansliet tillsammans med företrädare för Utbildnings-, Kultur- och Utrikesdepartementen under ledning av statssekreterare Erik Scheller.

Utbildning som grundläggande mänsklig rättighet

Från både Sveriges och Unescos sida underströks utbildningens roll som en grundläggande mänsklig rättighet. Unescos lyfte Sveriges roll i Unesco som en av de främsta finansiärerna inom utbildningssektorn, och det uppskattade, långvariga partnerskapet med Unesco som bygger på förtroende, icke-öronmärkta bidrag och gemensamma värderingar.

Det framhölls också att en stor mängd elever i Afrika har fått tillgång till [undervisning om sexuell- och reproduktiv hälsa](#) tack vare svenskt bistånd. Detta är avgörande för ungas hälsa, välbefinnande och framtida ekonomiska utveckling.

Rätten till yttrandefrihet

För Unesco såväl som för Sverige är yttrande- och pressfrihet centrala frågor. Diskussionerna tog avstamp i hur Unescos arbete med medie- och informationskunnighet (MIK) blir allt viktigare i takt med den ökande spridningen av

Journalisters säkerhet och Ukraina

Unesco är det enda FN-organet som arbetar aktivt med journalisters säkerhet, vilket bland annat görs genom ett observatorium där man uppmärksammar, sprider och följer upp den juridiska processen för mord på journalister. Ukraina är en prioritet för Sverige. Sverige stöttar [Unescos arbete i Ukraina](#) inom utbildning, skydd av kulturarv och journalisters säkerhet. Unesco har bland annat arbetat med journalisters säkerhet i Ukraina genom att etablera solidaritetscenter där journalistiskt arbete kan fortsätta trots kriget. Här erbjuds även psykologiskt stöd och skyddsutrustning.

Tawfik Jelassi, Unesco, Erik Scheller, statssekreterare, Stefania Gianinni, Unesco. Foto: Maria Wilenius.

Sveriges roll inom Unesco

Under mötet betonades Sveriges stöd till yttrandefrihet, journalisters säkerhet, utbildning och livslångt lärande för alla. Att fortsätta främja mänskliga rättigheter och jämställdhet behövs i en tid där dessa värden ifrågasätts. Sverige tryckte särskilt på vikten av fortsatt starkt fokus på jämställdhet. Från Unescos sida lyfte man Sveriges betydelse för Unescos normativa arbete.

I år kandiderar Sverige till styrelsen för 2005 års [konvention om kulturell mångfald](#). Om Sverige väljs in blir fokus att vara en stark röst för mänskliga rättigheter, konstnärlig frihet, demokrati och civilsamhällets roll i dessa frågor.

Naoki Goto, Astrid Gillet, Stefania Giannini, Tawfik Jelassi från Unesco. Foto: Maria Wilenius.

På plats i Stockholm från Unesco var Stefania Giannini, biträdande generaldirektör för utbildningssektorn, Tawfik Jelassi, biträdande generaldirektör för kommunikations- och informationssektorn, Astrid Gillet, chef för det verkställande kontoret för utbildning, Sylvie Coudray, enhetschef för yttrandefrihet och medieutveckling, Naoki Goto, biträdande programspecialist inom strategisk planering. Från Paris deltog även Helena Sångeland, Sveriges ambassadör till Unesco och OCED och från Svenska Unescorådet deltog ordförande Lena Sommestad och generalsekreterare Maria Wilenius.

Läs mer:

På Unescos hemsida finns en artikel om besöket i Sverige: [UNESCO and Sweden Reaffirm Their Partnership in Stockholm | UNESCO](#)

Två svenska arkiv har utsetts till Världsminnen av Unesco

Den 11 april skrevs två unika, svenska arkiv in på Unescos lista över Världsminnen: Karl Tiréns jojkarkiv och Ravensbrückarkivet.

Med **Karl Tiréns jojkarkiv** utses ett urfolks kulturuttryck för första gången till världsminne. Arkivet är en tidig och omfattande insamling av samisk jojk från 1910-talet då mångsysslaren Karl Tirén begav sig ut på sex resor i de svenska delarna av Sápmi och dokumenterade samisk jojk på fonograf och vaxrullar. Det hela resulterade i över 300 inspelade och över 500 nedtecknade jojkar.

Ravensbrückarkivet i Lund är även det ett unikt arkiv som består av över 500 djupintervjuer med förintelseöverlevare från koncentrationslägret Ravensbrück. Förintelseöverlevarna, som kom till Sverige med Folke Bernadottes Vita bussar 1945, blev intervjuade i nära anslutning till ankomsten till Sverige vilket gör vittnesmålen mycket detaljrika. Initiativtagaren var Zygmunt Lakocinski, universitetslektor i polska vid Lunds universitet, som satte ihop en arbetsgrupp till viss del bestående av just överlevare från Ravensbrück, som genomförde intervjuerna.

De två arkiven är idag tillgängliga digitalt, och fungerar som centrala källor i historisk forskning både nationellt och internationellt.

Vaxrullar i askar. Foto: Statens Musikverk

Fotografi på material från Ravensbrückarkivet. Foto: Håkan Håkansson

Världsmminnesprogrammet

Unescos Världsmminnesprogram syftar till att skydda och tillgängliggöra dokumentarv av särskild betydelse för mänskligheten. Med dessa två nya tillskott har Sverige nu tio Världsminnen, där sedan tidigare följande ingår: Tryckfrihetsförordningen från 1766, Dag Hammarskjölds samling, Alfred Nobels familjearkiv, Ingmar Bergmans arkiv, Astrid Lindgrens arkiv, Stockholm stads byggnadsritningar, Codex argenteus – Silverbibeln och Emanuel Swedenborgs arkiv.

Ta del av arkiven här:

[The Ravensbrück archive](#) | [UNIVERSITETSBIBLIOTEKET Svenskt visarkivs webbkataloger](#) - [Karl Tiréns fonografinspelningar av jojkning](#)

Pressfrihetsdagen 2025

Den 3 maj inföll pressfrihetsdagen och den uppmärksammades av Unesco runt om i världen. Den ägde rum i kontexten av en värld som präglas av alltmer antidemokratiska vindar och inskränkningar på press- och yttrandefrihet.

Årets internationella pressfrihetskonferens hölls i Bryssel den 7 maj. Temat för i år var artificiell intelligens (AI) och dess påverkan på pressfrihet och media.

AI förändrar journalistiken genom att tillhandahålla verktyg som har möjlighet att förbättra och samtidigt underminera pressfriheten. AI kan användas för att underlätta och effektivisera det journalistiska arbetet och faktagranskningar men medför också risker som till exempel AI-genererad desinformation, övervakning, och nya former av censur mot journalister och medborgare.

Olle Zachrisson, nyhetsredaktör inom AI på BBC News (tidigare på Sveriges Radio) och vinnare av [Svenska Unescopriset 2024](#) tillsammans med Schibsteds Agnes Stenbom, modererade ett högnivåsamtal om information som allmännytta i tider av AI-användning. Bland annat diskuterades AI:s påverkan på informationsflödet och utmaningarna med AI och det journalistiska arbetet.

Här kan du se pressfrihetskonferensen, samtalet Olle modererar börjar ca 1 h och 25 min in i sändningen: [World Press Freedom Day 2025 - Reporting in the Brave New World - Signature event - FLOOR](#)

Unescos årliga pressfrihetspris, [UNESCO/Guillermo Cano World Press Freedom Prize](#) tilldelades den nicaraguanska tidningen *La Prensa*. Yasuomi Sawa, ordförande för den internationella juryn av medieexperter, motiverar det såhär:

"La Prensa har gjort modiga insatser för att förmedla sanningen till det nicaraguanska folket. Liksom andra civilsamhällesorganisationer har La Prensa utsatts för allvarlig

Detta ledde till att Nicaragua begärde utträde ur Unesco. Nicaragua har varit medlem i Unesco sedan 1952. Enligt Unescos konstitution lämnar ett medlemsland organisationen den sista december året efter att man har aviserat sitt utträde. Nicaragua har 2025 tappat ytterligare placeringar i Reportrar utan gränser pressfrihetsindex. I år hamnar de på plats 172 av 180.

Pressfrihetsdagen i Sverige

Med anledning av pressfrihetsdagen arrangerade Unescorådet ett panelsamtal i samtalsserien "**Samtal pågår**" tillsammans med Kommittén för demokratins röstbärare och Stockholms stadsbibliotek.

Samtalet handlade om klimatutmaningarna världen står inför och fokuserade på forskning och journalistik om klimatfrågor under rubriken "Vem vågar prata om klimatet?". Enligt Unesco attackerades minst 749 journalister i 89 länder för att de rapporterade om miljöfrågor mellan 2009-2024.

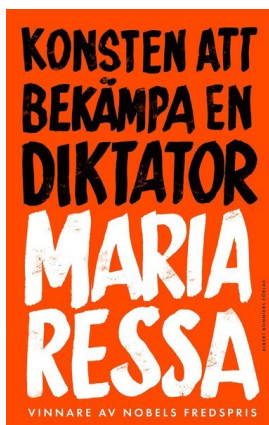

Samtal pågår på Tranströmerbiblioteket. Foto: Jennifer Garpvall.

Medverkade gjorde **Nina Wormbs**, forskare vid Kungliga Tekniska Högskolan, **Erik Larsson**, ordförande Reportrar utan gränser och **Jonathan Jeppsson**, samhällschef på Aftonbladet. Samtalet leddes av **Maja Åström**, folkbildare och journalist.

Sommarläsning

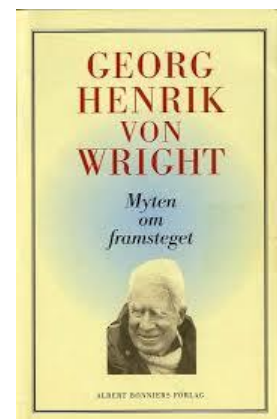
Som en del av panelsamtalet hade deltagarna med sig varsitt boktips på temat:

Erik Larsson tipsade om Konsten att bekämpa en diktator av Maria Ressa.

Nina Wormbs tipsade om I grunden god av Rutger Bregman.

Jonathan Jeppsson tipsade om Myten om framsteg av Georg Henrik von Wright.

[om klimatet?](#) | [Biblioteket PLAY](#)

Mer information om framtida samtal hittas på Stockholm stadsbiblioteks hemsida:

[Evenemang och aktiviteter — Stockholms stadsbibliotek](#)

Tycker du att fler borde ta del av Svenska Uneskorådets nyhetsbrev?

Skicka vidare den här länken så får fler chans att följa det som händer i Unescos verksamhet nationellt och globalt!

[Get a Newsletter \(gansub.com\)](#)

Stort tack!

Vill du ta del av nyheter från Unesco och Svenska Uneskorådets verksamhet oftare?

Titta in på vår hemsida:

[Svenska Uneskorådet « — Utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation bygger fred](#)

Följ oss på sociala medier!

Du får detta nyhetsbrev eftersom du är en kund till oss eller för att du har skrivit upp dig på vårt nyhetsbrev.

Skulle du vilja avsluta din prenumeration, [klicka här](#).